

စီမံကိန်းအဆင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ
လူမျိုးစု လူနည်းစုအုပ်စုများ
တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ

လူမျိုးစု လူနည်းစုအုပ်စုများ/တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ

ဤအပိုင်းတွင် ပါဝင်သော ကဏ္ဍများ -

- (က) ပတ်သက်ဆက်နွယ်သော နိုင်ငံရေးရာအခြေအနေ
- (ခ) ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (ဂ) ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

(က) ပတ်သက်ဆက်နွယ်သော နိုင်ငံရေးရာအခြေအနေ

လူမျိုးစုလူနည်းစု ဖြစ်တည်ချက်များနှင့် နိုင်ငံရေးရာနယ်နိမိတ်များ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများအတွင်းတွင် ယဉ်ကျေးမှုရိုးရာဓလေ့ ကွဲပြားခြားနားဆုံးသော နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်ပြီး လူမျိုးစုဆိုင်ရာကိစ္စများသည် သိမ်မွေ့ရှုပ်ထွေးကာ အငြင်းအခုံများရသော နိုင်ငံရေးအရ သိမ်မွေ့ခက်ခဲသော ကိစ္စတစ်ရပ်လည်းဖြစ်သည်။ လူမျိုးစုအုပ်စုများသည် အစိုးရမှ ၎င်းတို့အပေါ်တွင် နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ခြယ်လှယ်လုပ်ကိုင်နေသည်ဟု ကာလရှည်ကြာကတည်းကပင် ယုံကြည်ထားကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူမျိုးစုလူနည်းစုများသည် ခန့်မှန်းအားဖြင့် နိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၃၀-၄၀ ရာခိုင်နှုန်းထိရှိနေပြီး လူမျိုးစုပြည်နယ်များသည် နိုင်ငံအကျယ်အဝန်း၏ ၅၇-ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ ကုန်းမြေဖြစ်ကာ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်တစ်လျှောက်တွင် ပျံ့နှံ့တည်ရှိနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လူနည်းစုလူမျိုးစုများ (ethnic minorities) နှင့်ပတ်သက်၍ ရည်ညွှန်းဖွင့်ဆိုထားချက် မရှိပါ။ ယင်းအစား "တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ" (national races) ဟူသော စကားလုံးကိုသာ အသုံးပြုထားပါသည်။ သို့သော် ၎င်းအသုံးအနှုန်းသည်လည်း ၁၉၈၂-ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ဥပဒေ (1982 Myanmar Citizenship Law) မှ အသုံးအနှုန်းအား ပြန်လည်အသုံးပြုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းဥပဒေ၏ ၁၉၈၃-ခုနှစ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဥပဒေ၌ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်း ၁၃၅-မျိုးရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါ နိုင်ငံသားဥပဒေအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏တိုင်းရင်းသားများတွင် "ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ဗမာ၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်းနှင့် မြန်မာသက္ကရာဇ် (၁၁၈၅)၊ ခရစ်နှစ်(၁၈၂၃)ခုနှစ် မတိုင်မီက စတင်၍ နိုင်ငံတော်ပိုင်နက်မည်သည့် နယ်မြေအတွင်းမဆို အခြေချ၍ အမြဲတစေနေထိုင်ခဲ့သော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်များ" ပါဝင်ပါသည်။ ၁၉၈၂-ခုနှစ် နိုင်ငံသားဥပဒေအရ ရိုဟင်ဂျာအားလုံးနီးပါးသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် မရရှိပါ။ ၎င်းတို့သည် တင်းကြပ်ပြီး ခွဲခြားမှုရှိနေသည့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် ကိုက်ညီခဲ့သည့်တိုင် သက်သေအထောက်အထားပြနိုင်မှု မရှိခြင်းတို့ကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ သို့မဟုတ် နီပေါမျိုးဆက်များမှာမူ ဤဥပဒေအရ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသော "တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ"အတွင်း အကျုံးမဝင်သည့်အတွက် အများအားဖြင့် အလိုအလျောက်ပင် အပြည့်အဝ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် မရရှိကြပါ။

၂၀၁၄-ခုနှစ် အမျိုးသားအဆင့် သန်းခေါင်စာရင်းတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး ၁၃၅ မျိုးအား အသုံးပြုထားပြီး စာရင်းကောက်ယူရာ၌ ၎င်းသတ်မှတ်ချက်များထဲမှ တစ်ခုကိုရွေးချယ်ရန် သို့မဟုတ် "အခြား"ဟု ဖော်ပြရန်သာဖြစ်ပြီး နိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်သူများအကြား ကပြားလူမျိုးများအတွက်ပင် ရွေးချယ်စရာ မပါရှိခဲ့ပါ။ ထိုကဲ့သို့လူမျိုးများကို ကဏ္ဍအလိုက်ခွဲခြားခြင်းသည် လူမျိုးစုလူနည်းစုများ၏ အမှန်တကယ်ဖြစ်တည်နေသော လူမျိုးစုကို တိကျမှန်ကန်စွာ ကိုယ်စားမပြုနိုင်ဟု ယုံကြည်ကြသောကြောင့် လူနည်းစုလူမျိုးစုများမှ ပြင်းထန်စွာကန့်ကွက်ခဲ့ကြပါသည်။ ဗမာလူမျိုးများဖြင့်သာ အဓိကဖွဲ့စည်းထားသည့် အစိုးရအနေနှင့်လည်း အမှန်တကယ် ပျံ့နှံ့ဖြစ်တည်နေသော လူမျိုးစုအုပ်စုများ၏ အရေအတွက်ကို လျော့ချနိုင်ရန်အတွက် ထိုသို့ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် ကဏ္ဍအလိုက်ကန့်သတ်ခြင်းကို အသုံးပြုပါသည်။ သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ယူမည့် နောက်ဆုံးအချိန်တွင်မှ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ မူဆလင်များက ၎င်းတို့မှာ "ရိုဟင်ဂျာ"များဖြစ်ကြောင်း ကိုယ့်ကိုယ်သတ်မှတ်ပြီး သန်းခေါင်စာရင်းတွင် ရိုဟင်ဂျာဟု ရေးသားလိုခြင်းအား အစိုးရမှဖယ်ရှားခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နိုင်ငံရေးရာနယ်နိမိတ်များ ခွဲခြားသတ်မှတ်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားများ၏ တည်ရှိနေထိုင်မှု အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားသတ်မှတ်ပါသည်။ ပြည်နယ်(၇)ခုအား ပင်မတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုကြီးများအလိုက် ပြည်နယ်အဖြစ်

သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည် (ဥပမာ- ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ မွန်၊ ရခိုင်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်)။ ဗမာသည်လူမျိုးစုများထဲတွင် လူဦးရေ အများဆုံးဖြစ်သော်လည်း ဗမာမျိုးနွယ်များတွင် သီးခြားပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးဟူ၍ မရှိဘဲ နိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်ကြသူများ အတွင်း လွှမ်းမိုးမှုရှိသော လူမျိုးစုဖြစ်ကာ အထူးသဖြင့် တိုင်းဒေသကြီး (၇) ခုတွင် နေထိုင်ကြပါသည် (စစ်ကိုင်း၊ မကွေး၊ တနင်္သာရီ၊ မန္တလေး၊ ရန်ကုန်၊ ဧရာဝတီနှင့် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး)။ မိမိတို့ သက်ဆိုင်ရာဒေသအလိုက် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အများအပြားနေထိုင်သော ဒေသများအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နယ်မြေ (၆) ခု ရှိပါသည် (ယင်းတို့မှာ နာဂ၊ ဓန၊ ပအိုဝ်း၊ ပလောင်၊ ကိုးကန့်နှင့် ဝကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများ ဖြစ်ကြပါသည်)။ မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေအရ တိုင်းရင်းသားနွယ်ဖွားများအား ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြောက်ခံခွင့်ကိုလည်း ပြဌာန်းပေးထားပါသည်။

လူမျိုးစု လူနည်းစုများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ

၁၉၄၈-ခုနှစ် လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် များမကြာမီ ဗမာလူမျိုးများကြီးစိုးသည့် ဗဟိုအစိုးရနှင့် လူမျိုးစုလူနည်းစု လက်နက် ကိုင်အဖွဲ့များအကြားတွင် (နိုင်ငံတကာနှင့် မဟုတ်ဘဲ) နယ်စပ်ဒေသများ၌ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ ခါးသီး ဖွယ်ကောင်းပြီး ကာလရှည်ကြာခဲ့သည့် အဆိုပါပဋိပက္ခသည် ယနေ့အချိန်အထိ ဆက်လက်တည်ရှိနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအရ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းစဉ်အား အစိုးရနှင့် လူမျိုးစုလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ ၁၆-ဖွဲ့ ပါဝင် ကာ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်ဆိုင်းရေး သဘောတူညီချက်ကို ၂၀၀၄-ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ ညှိနှိုင်းနေဆဲဖြစ်သော်လည်း သတ်မှတ်အချိန်အတွင်း အောင်မြင်ရန် မဖြစ်နိုင်သေးပါ။ လုပ်ငန်းစဉ်၏ ဒုတိယအဆင့်အနေနှင့် နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းဖြစ်မြောက်ရေး ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်ပြီး လူမျိုးစုလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ တင်မက အခြားသောနိုင်ငံအဆင့် ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများပါ ပါဝင်ဆွေးနွေးနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။

ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာမြင့်ခဲ့သော လူနည်းစု လူမျိုးစုလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအား တန်ပြန်ချေမှုန်းရာတွင် မြန်မာ့စစ်တပ်အနေ နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဥပဒေများကို များစွာချိုးဖောက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ ပါသည်။ တပ်ဖွဲ့များသည် လူမျိုးစုလူနည်းစု ကျေးရွာများအတွင်း ဝင်ရောက်ကြရာ၌ အစားအစာများသိမ်းပိုက်ခြင်း၊ ကျေးရွာ များအား ဖျက်ဆီးခြင်း၊ အရပ်သားများအား အလုပ်ကြမ်းအတွက် အသုံးပြုခြင်း (အထူးသဖြင့် ပစ္စည်းများသယ်ယူပို့ဆောင်ရန်)၊ အရပ်သားများအား သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်းများနှင့် အမွေရွှေ့ ပြောင်းနေထိုင်စေခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ပြုမူမှုများကဲ့သို့ မပြင်းထန်သော်လည်း လက်နက်ကိုင်လူနည်းစု လူမျိုးစုအုပ်စုများသည်လည်း လွဲမှားစွာပြုကျင့်မှုများကို ကျူးလွန် ခဲ့ကြပါသည်။

ဤသို့သော လွဲမှားစွာပြုကျင့်မှုများတွင် လူမျိုးစုများအား ထိခိုက်နစ်နာစေမှုများ ပိုမိုထင်ရှားလာစေပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရ၏ ကိုယ်တိုင်စီမံအုပ်ချုပ်မှု (self-governance)နှင့် အရင်းအမြစ် မျှဝေသုံးစွဲမှုမရှိခြင်း၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ဖယ်ကျဉ်ချန်ရစ်ခြင်း၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအပေါ် လွဲမှားစွာပြုမူခြင်း၊ လူမျိုးစုလူနည်းစု ဘာသာစကားများဆိုင်ရာ ပညာရေးမရှိခြင်း၊ ဗမာလူမျိုးများ ကြီးစိုးသော ဗဟိုအစိုးရမှ "ဗမာလူမျိုးကြီးဝါဒ" (Burmanisation) ကို စွဲကိုင်အုပ်ချုပ်ကာ လူနည်းစုလူမျိုးစုတို့၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု များ၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများအပေါ် ဖိနှိပ်ထားပြီး လူမျိုးစုများအပေါ်တွင် "ဒုတိယတန်းစား နိုင်ငံသားများ" အဖြစ်ဆက်ဆံကြောင်း များစွာသော လူနည်းစုလူမျိုးစု ခေါင်းဆောင်များမှ ယုံကြည်လျက်ရှိသည်။

ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုသည် တိုင်းရင်းသားနယ်စပ်ဒေသများရှိ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို နှောင့်နှေးစေပြီး ၎င်းဒေသများရှိ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှုန်းမှာ မြင့်မားလျက်ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ချင်းပြည်နယ်ရှိ လူဦးရေ၏ ၇၃-ရာခိုင်နှုန်းသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု မျဉ်းအောက်တွင် ရှိနေပြီး ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ၄၄-ရာခိုင်နှုန်း (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ကိန်းဂဏန်းဖော်ပြချက်များတွင် ၇၇.၉-ရာခိုင်နှုန်းဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်)။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ၃၃-ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် အသီးသီးရှိနေပြီး တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာရ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှုန်းမှာ ၂၆-ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်ပါသည် (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ကိန်းဂဏန်းများအရ ၃၇.၅-ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်ပါသည် - ရပ်ရွာလူထုဆိုင်ရာ အခန်း ၄.၂ တွင်ဖော်ပြပါ)။ တစ်ဆက်တည်းမှာပင် လူမျိုးစုလူနည်းစုများနေထိုင်သည့် ပြည်နယ်များတွင် ဓာတ်သတ္တုများနှင့် ကျောက်မျက်များ၊ သစ်များနှင့် ရေအားလျှပ်စစ်များအပါအဝင် သဘာဝသယံဇာတများ ကြွယ်ဝလျက်ရှိနေပါသည်။ ထို့အပြင် ၎င်းပြည်နယ်များ၏ ကမ်းလွန်နေရာများမှ နိုင်ငံ၏ အစိုးရတန်ဖန်ဖြစ်သည့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့များလည်း ရှိနေပါသည်။ ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်၊ မွန်ပြည်နယ်၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးများရှိ မြန်မာ့ရေပိုင်နက်အတွင်းတွင် သဘာဝဓာတ်ငွေ့များ အမြောက်အများ ဖြစ်တည်လျက်ရှိပါသည်။

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးများကြောင့် မြေယာအမြောက်အများကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ပိုမို အသုံးပြုလာနိုင်ပါသည်။ အချို့သော မြေယာများမှာ ဗဟိုအစိုးရ၊ စစ်တပ်တို့နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လူနည်းစုလူမျိုးစု လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များတွင်လည်း ၎င်းတို့၏နယ်မြေအတွင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ရှိနေပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းပင် ထိုဒေသများသည် လက်နက်ကိုင် အစောင့်အကြပ်များလည်း ထူပြောနေပြီး မြန်မာ့စစ်တပ်မှ တပ်ဖွဲ့များနှင့် မဟာမိတ်တပ်ဖွဲ့များ၊ လူနည်းစုလူမျိုးစု လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၊ လက်နက်ကိုင် ဒုစရိုက်သမားများ များစွာရှိနေပါသည်။ အကျိုးဆက်အနေနှင့် မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် အလွန်အားနည်းပြီး မြေယာသိမ်းယူခံရနိုင်သည့် အန္တရာယ်မြင့်မားခြင်း၊ အခြေအနေ မတည်မငြိမ်ဖြစ်ခြင်းနှင့် စိုးရိမ်ထိန့်လန့်မှုများဖြင့် နေထိုင်ရသည့် ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုအဖြစ် ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ အနာဂတ်ကာလတွင် ဆောင်ရွက်လာနိုင်သည့် မြေမြှုပ်မိုင်း ရှင်းလင်းရေးလုပ်ငန်းများသည် မြေယာများကို ပိုမိုသုံးစွဲလာနိုင်စေပြီး စီးပွားရေးအရလည်း အဖိုးတန်သည့်အလျှောက် အထက်ဖော်ပြပါ အန္တရာယ်များ ပိုမိုတိုးမြင့်လာဖွယ်ရာ ရှိနေပါသည် (မြေယာနှင့်ပတ်သက်၍ အခန်း ၄.၃ တွင် ဖတ်ရှုပါ။)

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရပ်ပိုင်း၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိရလွယ်သော သူများအဖြစ်လည်းကောင်း၊ အခွင့်အရေး အနည်းပါးဆုံး ရရှိသူများအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဘေးအဖယ်ခံထားရသော လူမျိုးစုများအဖြစ်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ခံရပါသည်။ ထိုသို့ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ခံရမှုများကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်နစ်နာမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေရန်လွယ်ကူပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စများ၌လည်း အများဆုံးခံစားရသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် တွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုမှတစ်ဖန် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုများရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် ပါဝင်ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်မရှိဘဲ ချန်လှပ်ခံထားရခြင်း၊ အခြားညှိနှိုင်းတိုင်ပင် အကြံဉာဏ်ရယူခြင်း ကိစ္စရပ်များတွင်လည်း မကြာခဏ ချန်လှပ်ခံထားခြင်းသည် ၎င်းလူမျိုးစုများအပေါ်တွင် ထိခိုက်နစ်နာမှုများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ၂၀၀၇-ခုနှစ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples)ကို လက်ခံကျင့်သုံးရန်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို သီးခြားလူ့အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ် လက်ခံရန်၊ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ သိသိသာသာ ပိုမိုများပြားလာသော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန်အတွက် ကြိုးပမ်းသောလုပ်ငန်းရပ်များသည် အချိန်ကြာမြင့်စွာကပင် ငြင်းဆို၊ အပယ်ချခံနေရသော ကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့နေရာတော်တော်များများတွင်လည်း အငြင်းဆိုခံနေဆဲပင်ဖြစ်ပါသည်။

ကုမ္ပဏီများမှ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုများလည်း များပြားလာပြီး အထူးသဖြင့် သယံဇာတတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများမှ မူဝါဒရေးရာနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်ရေးရာအဆင့်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလမ်းစဉ်များကို အသိအမှတ်ပြု ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာကြပြီဖြစ်သည်။ (နေရာတော်တော်များများရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည် ဆိုးရွားခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံများကြောင့် သယံဇာတတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများအပေါ်တွင် ယုံကြည်မှုနည်းပါးနေသေးပြီး မုန်းတီးဆန့်ကျင်နေသော်လည်း) မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များ ဆွေးနွေးဖော်ထုတ်ရာတွင်နိုင်ငံရေးအရ ဥပဒေကြောင်းအရ၊ မူဝါဒရေးရာနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စရပ်များအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ "ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး"ဟူသည့် ဝေါဟာရမှာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နားလည်မှုမရှိသေးဘဲ ယေဘုယျအားဖြင့်လည်း အသုံးမပြုပါ (အဆိုပါကိစ္စရပ်အား အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။)။ သို့သော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သီးသန့်အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုသည့် အမျိုးသားဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများ ပိုမိုများပြားလာပြီဖြစ်သည်။ ယင်းဥပဒေတို့တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် အထူးလုပ်ဆောင်မှုများ၊ တိုင်းရင်းသားများ၏ ဓလေ့ထုံးစံကျင့်ထုံးများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ အလုပ်အကိုင်၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍများတွင် ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်စွာဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အပေါ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုများအတွက် လွတ်လပ်စွာလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်များ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆက်သွယ်သည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ၎င်းတိုင်းရင်းသားများနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန်၊ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာ၌လည်း လွတ်လပ်စွာကြိုတင်အသိပေး၍ သဘောတူညီမှုရယူခြင်း (FPIC) ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန်တို့ ပါဝင်သည်။

(ခ) ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစံနှုန်းများ ကျင့်သုံးခြင်း

- **မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တွေးခေါ်ယူဆချက်။** ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး တစ်မျိုးချင်းစီ၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ (ethnic identity) သည် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အင်အားပြောင်းလဲမှုများ (dynamics) အတွက် အရေးပါပြီး တွင်းထွက်သယံဇာတ ထုတ်ယူရေးကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်သောမူဝါဒ၊ စီမံကိန်းများရှိသည့်နေရာများအတွက် မည်သည့်ရလဒ်များ ရရှိလာမည်ဆိုသည့်ကိစ္စအတွက် အရေးကြီးပါသည်။ အထူးသဖြင့် နယ်မြေအတွင်း ကာလရှည်ကြာတိုက်ခိုက်မှုများ၊ ဒေသတွင်း မငြိမ်မသက်မှုများရှိခဲ့ပြီး ငြိမ်းချမ်းစပြုနေသော ဒေသများအတွက် အရေးပါသည်။ မကြာသေးမီကာလအထိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားတစ်မျိုးချင်းစီ၏ အမှတ်အသားလက္ခဏာများအား ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်စပ်၍ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုပြီးဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် ယခုအခါ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း စီမံကိန်းများနှင့် နိုင်ငံတကာချိတ်ဆက်မှုကွန်ရက်များ၏ ရလဒ်အနေဖြင့် စတင်ပြောင်းလဲနေပြီဖြစ်သည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း (အပါအဝင် အခြားသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများအတွက် ဆောင်ရွက်နေသည့် လုပ်ငန်းများ) အနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများအား ရည်ညွှန်းလာကြပြီး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ထိုစံနှုန်းများအား မူဘောင်အဖြစ် ပိုမိုအသုံးပြုလာကြပါသည်။
- **ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ မှကြမ်း။** ။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် နောက်ဆုံးထုတ်ပြန်ထားသော EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှကြမ်းတွင် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသော်လည်း လွတ်လပ်စွာကြိုတင်အသိပေး၍ သဘောတူညီမှုရယူခြင်း (FPIC) ကို သီးခြားရည်ညွှန်းထားခြင်းမရှိပါ။ ၎င်းမှ ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားသည်မှာ "ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းနှင့်ဆိုင်သည့် စီမံကိန်းများ၊ သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်လာဖွယ်ရှိသည့် စီမံကိန်းများအတွက် ကုမ္ပဏီများသည် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ပြန်ထားရှိသော သီးခြားလုပ်ငန်းစဉ်များကို လိုက်နာရန်လိုအပ်ပြီး ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ်များ ရေးဆွဲထားခြင်းမရှိပါက ဆန္ဒအလျောက်မဟုတ်သော ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားရေးနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ (Involuntary resettlement and indigenous people) ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများကို လိုက်နာကျင့်သုံးရမည်"ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများဖြင့် ကျင့်သုံးပြုမှုခြင်းသည် ရွေးချယ်ရန်အရာတစ်ခုအနေနှင့်မဟုတ်ဘဲ လိုအပ်ချက်တစ်ခုအနေနှင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (OECD) မှ အကြံပြုထားသည်မှာ လူမျိုးစုလူနည်းစုများ/ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် မည်သည့်မြေယာရယူမှုမျိုးတွင်မဆို လွတ်လပ်ပြီး ကြိုတင်အသိပေး၍ သဘောတူညီမှုရယူခြင်း (Free, prior and informed consent – FPIC) အလေ့အထကို အသုံးပြုရန် ဖြစ်ပါသည်။
- **ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပတ်သက်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးအဖွဲ့များ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံစေမှု။** ။ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (Asian Development Bank) နှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်အုပ်စု (World Bank Group) အပါအဝင် မြောက်များစွာသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးအဖွဲ့များ (International Financial Institutions – IFIs) သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် အကာအကွယ်ပေးရေးအပါအဝင် ၎င်းတို့၏ ဘေးကင်းလုံခြုံရေး မူဝါဒများအား မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မည်သို့အသုံးပြုနိုင်မည်ကို စဉ်းစားလျက်ရှိနေပါသည်။ လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်ရှိ အမျိုးသားအဆင့်မူဝါဒများ၌ အဓိကပြောင်းလဲမှုကြီးများ မဖြစ်နိုင်သည့်အခြေအနေတွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်း (IFIs) များ၏ ချဉ်းကပ်မှုများ ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဝေဖန်တုံ့ပြန်မှုများကိုလည်း လက်ခံရရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးရာအခြေအနေအတွင်း သင့်လျော်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများအသုံးပြုရာ၌ လက်တွေ့ကျသော သင်ခန်းစာများကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ထိခိုက်ခံရသည့် နေရာများအပါအဝင် လူနည်းစု လူမျိုးစုဒေသများတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်း

- **ဒေသခံများနှင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း။** ။ လက်ရှိတွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ သယံဇာတတူးဖော်ရေးကဏ္ဍတွင် ကျင့်သုံးနေသည့် အလေ့အထများမှာ ရပ်ရွာလူထုနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုနည်းပါးသည်မှ လုံးဝပင်မရှိကြောင်း ကွင်းဆင်း လေ့လာမှုများမှ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ ထိုတွေ့ရှိချက်အရ ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် မြေယာကိစ္စ၊ အရင်းအမြစ်ကိစ္စများနှင့် အထွေထွေလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်း ကိစ္စရပ်များ၌ ရပ်ရွာလူထုနှင့် အများသဘောတူလက်ခံနိုင်မည့် ချဉ်းကပ်မှုများအတွက် ပိုမိုဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုပြုလုပ်ရန်လိုအပ်နေကြောင်း ညွှန်ပြလျက်ရှိပါသည်။ လူမျိုးစုများနေထိုင်ရာ ပြည်နယ်များတွင် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရန်အတွက် ပိုမိုအားစိုက်ထုတ်ရန်လိုအပ်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့မည့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရန်၊ ဒေသသုံး ဘာသာစကားအသုံးပြု၍ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုပြုရန် အရေးကြီးပါသည်။
- **သမိုင်းအမွေ။** ။ ယခင် ၁၉၉၀-ခုနှစ်များအတွင်းမှ အပစ်အခတ်ရပ်ဆိုင်းရေး ဆွေးနွေးမှုများအတွင်း လူမျိုးစုလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ များစွာ၏အတွေ့အကြုံမှာ "စစ်ပွဲရပ်ဆိုင်းခြင်း"သည် "ငြိမ်းချမ်းရေး"နှင့် မတူခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များစွာမှ ရှုပ်ထွေးပြီး ထပ်နေသည့် နယ်မြေအပိုင်းအခြားများအတွင်း ဆက်လက်သိမ်းပိုက်ထားကြပြီး တရားဝင်မဟုတ်သော အခွန်အခကောက်ခံခြင်း၊ အရင်းအမြစ်များအပေါ် ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းနှင့် အခြားသော ဥပဒေပြင်ပ လုပ်ငန်းများမှတစ်ဆင့် ရရှိသည့်ငွေကြေးများဖြင့် ဆက်လက်တည်ရှိနေကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော နေရာဒေသ များတွင် အပစ်အခတ်များရပ်စဲပြီး ကနဦးအချိန်ကာလ၌ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်အသစ်များ ဝင်ရောက်လာ မည်ဆိုပါက ယေဘုယျအားဖြင့် ဒေသရပ်ရွာလူထုအတွက် ကောင်းမွန်သောရလဒ်များထက် ဆိုးရွားသော ရလဒ်များသာ ရရှိ နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် ရပ်ရွာလူထုများအကြားတွင် ဖြစ်ပွားနိုင်မည့် စီးပွားရေးရာအရ ထပ်မံခေါင်းပုံ ဖြတ်မှုများအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အချက်များရှိနေပြီး ထိုဒေသများ၌ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေသည့် ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းရမည့် မြင့်မားသောစိုးရိမ်ပူပန်မှုများနှင့် သင်္ကာမကင်းမှုများကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ကြရမည် ဖြစ်သည်။
- **အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေသုံးစွဲရေး။** ။ တိုင်းရင်းသားများ၏ အဓိကလိုလားတောင့်တချက်မှာ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးများအကြား အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေပေးရေးဆိုင်ရာ စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုများပင်ဖြစ်သည်။ (အဆိုပါကိစ္စရပ်ကို အနာဂတ်ကာလတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်၏ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုအဆင့်အတွင်း ထည့်သွင်းဆွေးနွေးနိုင်ခြေရှိသော်လည်း လက်ရှိ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခြင်းမရှိပါ။) ထို့အပြင် လူမျိုးစုများ၏ ၎င်းတို့နေထိုင်ရာဒေသများရှိ ဒေသတွင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် ပိုမိုထိန်းချုပ်နိုင်ရန်လည်း လိုလားကြပါသည်။ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လူမျိုးစုလူနည်းစုများ၏ ၎င်းတို့၏ဒေသအတွင်းရှိ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့တူးဖော် ထုတ်လုပ်ရေးမှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်အလွန်နည်းပါးသည်ဟူသော လွှမ်းမိုးနေသည့်အမြင်များအပေါ်တွင် အလွန် သိမ်မွေ့ စွာနှင့် တာဝန်သိစွာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။
- **ထိရောက်သော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု။** ။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများတွင် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို ထိထိ ရောက်ရောက်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စိန်ခေါ်မှုများရှိနေပါသည်။ မြန်မာအစိုးရအနေနှင့် သမိုင်းအစဉ်အဆက် ထိုသို့သော ဒေသများအား ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိဘဲ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုသည်လည်း အခြေခံအားဖြင့် မေးခွန်းထုတ်ဖွယ်ရာဖြစ်နေပါသည်။ ထိုသို့သော ဒေသများ၌ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေသော ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းဒေသအတွင်း အမှန် တကယ် အာဏာသက်ရောက်သော လူမျိုးစုလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် အသေးစိတ်ညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။ ဖြစ်နိုင်သမျှ လူမျိုးစုကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တိုက်ရိုက်တွေ့ဆုံ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသင့်သကဲ့သို့ လက်ရှိဆောင်ရွက်နေ သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ ပျက်ဆီးစေခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်မှုပြုခြင်းများ မဖြစ်စေရန် အထူး ဂရုပြုရမည်ဖြစ်သည်။ သို့ပါသော်လည်း ထိုလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့ဒေသအတွင်း နေထိုင်ကြသော ရပ်ရွာလူထု အားလုံး၏ အကျိုးအမြတ်နှင့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများအား အမှန်တကယ် ကိုယ်စားပြုမည်မဟုတ်သည့်အတွက် ၎င်းတို့နှင့် ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းမှုများကို ရပ်ရွာလူထုနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကိုယ်စားအဖြစ် မယူဆသင့်ပါ။ ပဋိပက္ခကြောင့် ထိခိုက်ခံရသည့် နေရာ ဒေသများတွင် ထိုသို့သော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ရန် ခက်ခဲကြောင်း သတိပြုသင့်ပါသည်။ ဆွေးနွေးမည့်သူများသည် လွတ်လပ်ပွင့်လင်းစွာပြောဆိုရန် ခက်ခဲမည်ဖြစ်ပြီး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို မှားယွင်းစွာ ကိုင်တွယ်ပြုလုပ်မိပါက ပါဝင် ဆွေးနွေးသူများအတွက် ကြီးစွာသောအန္တရာယ် ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့သော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင်

၎င်းဒေသအတွင်း အလားတူအတွေ့အကြုံမျိုး ခိုင်မာစွာရှိခဲ့ဖူးသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများမှ ဦးဆောင် ဆွေးနွေးစေရန်နှင့် ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေး၊ လူမျိုးစုအရေးနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ အရွှေ့များနှင့်ပတ်သက်သည့် အသေးစိတ် ဗဟုသုတဖြင့် ဦးဆောင်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် အကြံပြုပါသည်။ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီများသည် မနုဿဗေဒကျွမ်းကျင်သူ၊ သို့မဟုတ် အခြားသော မြန်မာ့လူမျိုးစုလူနည်းစုဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုများ၌ အထူးကျွမ်းကျင်သော လူမှုရေး သိပ္ပံကျွမ်းကျင်သူ များထံမှ ပညာရှင်အကြံဉာဏ်များရယူရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

မြေယာနှင့်ပတ်သက်၍ အခန်း ၄.၃ တွင် ဖတ်ရှုပါ - အဆိုပါအခန်းတွင် အမျိုးသားဥပဒေများသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အများပိုင်မြေယာအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်မပြုသည့်အတွက် စိုးရိမ်ပူပန်ရန်အချက်များကို ဖော်ပြ ထားပါသည်။

(ဂ) ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများနှင့်အညီ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ပိုင်အမှတ်အသား လက္ခဏာများ၊ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံ၊ ရိုးရာ၊ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ခွင့်နှင့်ကိုက်ညီသော မျိုးနွယ်ဝင်ဖြစ်ခွင့်အား သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်လျက်ရှိသည့် အချို့သောလူမျိုးစုအုပ်စုများအား "ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ"အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်မှာဥပဒေအရရှင်းလင်းပြတ်သားမှုမရှိဘဲလက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုတွင်လည်းအငြင်းပွားဖွယ်ရာဖြစ်နေပါသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြည်တွင်းဥပဒေအများစုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများအတွက် အထူးအခွင့်အရေးများ၊ သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား လုံးဝ အသိအမှတ်မပြုပါ။
- နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေတွင် "တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ" (Ethnic Nationalities)၊ သို့မဟုတ် "မူလ နေထိုင်သူများ" (Native Peoples) (ဘာသာပြန်ဆိုမှု အပေါ်မူတည်၍ကွဲပြားသည်) ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိုဥပဒေတွင် မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းရှိ လူမျိုးစုများ၏ ဓလေ့ထုံးစံ၊ ယဉ်ကျေးမှုများကို ထိခိုက်နိုင်သည့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအား မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC)မှ ဟန့်တား၊ တားဆီးနိုင်မည့်အာဏာကို သီးခြားပေးအပ်ထားသော်လည်း ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံ မှုများသည်နိုင်ငံတော်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားများ အထူးသဖြင့်ဒေသခံများ၏အကျိုးအတွက်သော်လည်း ကောင်း အကျိုးရှိစေမည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများဖြစ်ပါက ပြည်ထောင်စုအစိုးရထံမှ လုပ်ငန်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပြုရန် ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် လုပ်ကိုင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤခွင့်ပြုမိန့်ချမှတ်ရန်အတွက် ဒေသခံလူထု၊ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ သက်ဆိုင်ရာ ဒေသအစိုးရအဖွဲ့၊ ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့များ၏ ထင်မြင်ယူဆချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်ပါသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့၏ ကွန်ဗင်းရှင်းအမှတ်-၁၆၉ (ILO Convention 169) ဖြစ်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် လူမျိုးစုဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းအား အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် ၂၀၀၇-ခုနှစ်၊ ကုလသမဂ္ဂ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြုရန် ထောက်ခံပေးခဲ့ပြီး ၎င်းကြေညာစာတမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ "လိုက်လျောညီထွေပြုပြင်ပြီး လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နိုင်မည့်နည်းလမ်းများ ကို ရှာဖွေရမည်" ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထုတ်ပြန်ချက်တွင်မူ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရှိနေသည်၊ သို့မဟုတ် မရှိပါဟူသည့် ဖော်ပြချက်မပါရှိပါ။ "ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ" ဟူသော သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီရန် လက်တွေ့စံနှုန်းအဓိပ္ပာယ်အတွက် များစွာသောသတ်မှတ်ချက်များ အသုံးပြုထားပါသည်။ သမိုင်းအစဉ်အလာ အရ အစဉ်အဆက်တည်ရှိခဲ့ခြင်း၊ မိမိတို့လူမျိုးစု အမှတ်လက္ခဏာများကို အလေးထားထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ လူမှု အဖွဲ့အစည်း၏ လွှမ်းမိုးနေသောကဏ္ဍများနှင့် ကွဲပြားခြားနားချက်များရှိခြင်း၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လွှမ်းမိုးမှုနည်းပါး သောကဏ္ဍများဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည့် အသိုက်အခန်းဖြစ်ခြင်းတို့ အပါအဝင် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရင်းလင်း ချက်များတွင် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် သတ်မှတ်ချက် (self-identification) သည်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ် ငွေလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရာနေရာများတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဟု သတ်မှတ်နိုင်သည့် လူမျိုးစုလူနည်းစုအုပ်စုများ ရှိ နေပါသည်။

- နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးအဖွဲ့များ (IFIs) အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာ၌ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ဘေးကင်းလုံခြုံစေရေးမူဝါဒများကို ဖော်ညွှန်းကျင့်သုံးနေပြီ ဖြစ်သည်။
 - ၂၀၁၃-ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ၎င်းတို့၏ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ဘေးကင်းလုံခြုံမှုဆိုင်ရာမူဝါဒကို မွန်ပြည်နယ်၊ သထုံမြို့နယ်အတွင်းရှိ ဓာတ်အားပေးစီမံကိန်း အဆင့်မြှင့်တင်နိုင်ရန်အတွက် ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ၎င်းဒေသ တွင် နေထိုင်သူအများစုမှာ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖြစ်ကြသည်ဟု ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

မြေယာနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ခွင့်၊ ပြည်တွင်းနှင့် ဒေသတွင်းသက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခံ၊ သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်နိုင်ခွင့်၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးကိစ္စအလို့ငှာ ကိုယ်ပိုင်နည်းဗျူဟာများ အသုံးပြုခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- "သာသနာ့နယ်မြေများ"၊ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနယ်မြေ၊ သို့မဟုတ် သဘာဝအမွေအနှစ်ဆိုင်ရာ နယ်မြေအဖြစ် အစိုးရမှသတ်မှတ်သော နယ်မြေများတွင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား မြေယာငှားရမ်းလုပ်ကိုင်ခွင့်၊ သို့မဟုတ် အသုံး ချခွင့်ကို တားမြစ်ထားပါသည်။
 - အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် နယ်မြေများကို မည်ကဲ့သို့သတ်မှတ်သည်၊ ထိုသို့သတ်မှတ်ရာတွင် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများအနေဖြင့် မည်သည့်အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်ဆိုသောအချက်အပေါ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ တွင် တိကျရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြခြင်းမရှိပါ။
- မြန်မာနိုင်ငံသည် ဗဟိုမှချုပ်ကိုင်ထားသောစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံဖြစ်သည် (ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ဖွဲ့ စည်းထားသောအစိုးရ)။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်အပ်နှင်းထားပြီး ပြည်နယ် နှင့် တိုင်းဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရအဖွဲ့များအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းကိုလည်း ဗဟိုအစိုးရမှ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ကြီးမားသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ပြည်နယ်၊ သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရထံမှ အတည်ပြုချက် ရယူရန် မလိုအပ်သော်လည်း အသိပေးအကြောင်းကြားရန် လိုပါသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်သည် မြေယာအားလုံး၊ မြေပေါ်မြေအောက်၊ ရေပေါ်ရေအောက်နှင့် လေထုအတွင်းရှိ သယံဇာတပစ္စည်းများအားလုံး၏ တစ်ဦးတည်းသောပိုင်ရှင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံပိုင် သယံဇာတပစ္စည်း များအား စီးပွားရေးအင်အားစုများက ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းကို ကွပ်ကဲကြီးကြပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့်ဥပဒေများကို ပြဌာန်း ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် ပြည်တွင်း၊ ဒေသတွင်းဆက်နွယ်နေသည့် ကိစ္စများတွင် တိုင်းရင်းသားများအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နယ်မြေအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပေးထားသော်ငြားလည်း ယင်းဒေသခံ နယ်မြေအတွင်းရှိ မြေယာအားလုံးနှင့် မြေပေါ်မြေအောက် သယံဇာတပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှုများမှာ နိုင်ငံတော်ကသာ ပိုင်ရှင် အစစ်ဖြစ်ပြီး ထိုကိစ္စများအတွက် သယံဇာတပစ္စည်းများကို တူးဖော်ပိုင်ခွင့်၊ အသုံးပြုနိုင်ခွင့်နှင့် ကွပ်ကဲကြီးကြပ်ပိုင်ခွင့်တို့ အတွက် အစိုးရ၏တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာမသက်ရောက်ပါ။ သို့သော် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးဥပဒေပြုအဖွဲ့များအား ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်အလို့ငှာ မိမိတို့သက်ဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ်အတွင်း လိုအပ်သောဥပဒေပြဌာန်းနိုင် ခွင့်ကို အပ်နှင်းထားသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများသို့ အလုပ်တာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပိုမို၍လွှဲပြောင်းပေးအပ်သော အစိုးရဖြစ်ရန် ဦးတည်လျက်ရှိပါသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရအဖွဲ့များနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့များကို ၂၀၁၁-ခုနှစ်တွင်းမှ စတင်ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်နယ်၊ သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးဆိုင်ရာ အစိုးရအဆင့် များ၌ မည်သို့ကိုယ်စားပြုရမည်၊ မည်ကဲ့သို့ တာဝန်များခွဲဝေယူကြရမည်ဟူသော ကိစ္စရပ်များအတွက် ဒွါယဖြစ်စရာအခြေ အနေများ ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရ၌သာ သဘာဝသယံဇာတပစ္စည်းများကို ချုပ်ကိုင်ခွင့်ရှိနေပြီး လာမည့်အနာဂတ် ကာလ၌လည်း ပြောင်းလဲမှုများ မရှိနိုင်ပါ။ ထိုအပြောင်းအလဲများသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များအကြား ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ၏ ရလဒ်နှင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ် များ၏ ရလဒ်အပေါ်၌သာ များစွာမူတည်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများသည်လည်း ၎င်းတို့မှီတင်းနေထိုင် လျက်ရှိသော နယ်မြေဒေသတွင်းရှိ သယံဇာတများအပေါ်၌ ပိုမိုချုပ်ကိုင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခွင့်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများ ပိုမိုရရှိလာစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အချို့အချက်အလက်များကို ပြင်ဆင်ရန် တောင်းဆိုလျက်ရှိပါသည်။

- EITI လုပ်ငန်းစဉ်များ ပိုမို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လာသည်နှင့်အမျှ သယံဇာတများ တူးဖော်တွေ့ရှိရာဒေသများ သည် နိုင်ငံတော်၏ တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်၍ နိုင်ငံတော်၏ ဘဏ္ဍာငွေရရှိမှုသည်လည်း ပိုမို၍ ပွင့်လင်းမြင်သာလာမည် ဖြစ်ပါသည်။
- တွင်းထွက် သယံဇာတစွမ်းများ တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုအား ပိုမိုမြှင့်တင်ရန်ကိစ္စရပ်မှာ နိုင်ငံတကာတွင် အသစ်ပေါ်ပေါက်လာသော ချဉ်းကပ်မှုတစ်ခုဖြစ်ပြီး ထွက်ရှိသည့် သဘာဝ သယံဇာတများအား စီမံခန့်ခွဲအသုံးပြုမှုမှရရှိသော အကျိုးအမြတ်များအပေါ် ၎င်းတို့၏ (အများပိုင်) မြေအတွင်း ထိန်းချုပ် နိုင်မှု ဆက်လက်ရရှိနိုင်ရန်လည်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေသည် ကုန်းတွင်း ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် တင်ဒါစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်ဆောင်ရွက်ပြီး မိမိတို့ချမှတ်ထားသော စည်းကမ်းချက်များဖြင့် ကိုက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ကုမ္ပဏီများကိုသာ ကန့်သတ်လုပ်ကိုင်ခွင့်ပြုသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှု အောက်တွင် တူးဖော်ထုတ်ယူနိုင်မည့်ပုံစံအသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာရန်မှာ လက်တလောအခြေအနေတွင် မဖြစ်နိုင်သေးပါ။

ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ လွတ်လပ်ပြီး ကြိုတင်အသိပေး၍ သဘောတူညီမှု ရယူခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်ခွင့်နှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်များ အပါအဝင် လျင်မြန်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လွတ်လပ်ပြီး ကြိုတင်အသိပေး၍ သဘောတူညီမှု ရယူပိုင်ခွင့်

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ (၁၁/၂၀၁၃)အရ မြန်မာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်သည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ်ကျရောက်နိုင်သည့် သက်ရောက်မှုများအား ရှောင်ရှားနိုင်ရန်၊ လျော့ချရန် လုံလောက်သော ချင့်ချိန် ဆောင်ရွက်မှုများ အဆိုပြုထားခြင်း ရှိ/မရှိနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့၏ ခွင့်ပြုချက်ရယူပြီးမှ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းဒေသ၊ ပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့များနှင့် တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းခြင်းဖြင့် ဒေသအတွင်းရှိ နေထိုင်သူအများစုနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုတို့အား ကိုယ်စားပြုသည့်အကြောင်း အချက်အလက်များကို လေ့လာ သုံးသပ်ရန် အခွင့်အရေးရရှိနိုင်သော်လည်း ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ဒေသတွင်းနေထိုင်သူများ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ နှင့် ရေရှည်ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်မတူညီနိုင်ပါ။ အစားမထိုးနိုင်ပါ။ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီမှ ဒေသ အစိုးရ၏ ထောက်ခံမှုရရှိရန် ဒေသအတွင်းရှိစီပွားရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများအား ဒေသခံလူထု၏ သဘောထား နှင့်ဆန့်ကျင်၍ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများပေးခြင်းဖြင့် ဒေသခံများနှင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။
- နိုင်ငံတော်သည် REDD+ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ FPIC နှင့် ဆက်နွယ်မှုအား အသိအမှတ်ပြုထားပြီး အဓိကအားဖြင့် တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့်လုပ်ငန်းတွင် FPIC ၏ အရေးပါမှုကို အသိအမှတ်ပြု ဖော်ပြထားသည်။
- SWIAမှ ကွင်းဆင်းလေ့လာရာတွင် ခြွင်းချက်အချို့မှလွဲ၍ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် မြေယာသုံးစွဲမှု၊ နေရာပြန်လည်ချထားမှုနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စများတွင် FPIC ဟုသတ်မှတ်နိုင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ သို့မဟုတ် ဒေသခံများနှင့် သေချာစွာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုများ နည်းပါးခဲ့ပါသည်။ ဤသည်မှာ ၂၀၁၂-ခုနှစ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးဥပဒေမတိုင်မီက ဥပဒေကြောင်းအရ သက်ရောက်နိုင် သည့် အကျိုးဆက်များအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း လုပ်ဆောင်ရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ပြဌာန်းချက် မရှိခဲ့ခြင်းအား တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် ထင်ဟပ်နေစေပါသည်။
- အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB)၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ် (World Bank) နှင့် IFC တို့သည် ၎င်းတို့၏ ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုဖြင့်ဆောင်ရွက်သော မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိစီမံကိန်းများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ လုံခြုံမှုများအတွက် မူဝါဒများချမှတ်၍ ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းများတွင် ယင်းမူဝါဒအတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ပါမည်ဟူသော ရည်ညွှန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ မကြာခင် ကာလတွင်ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်သော EIA လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဒေသခံများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ညှိနှိုင်းမှုများ သတင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းများပြုလုပ်ရမည်ဟူသော စည်းကမ်းချက်ပါဝင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်မှန်းရပါသည်။ ၂၀၁၃-ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင်ထွက်ရှိသော ဥပဒေမူကြမ်းတွင် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ စမ်းသပ်ရှာဖွေရေးနှင့်ထုတ်လုပ်ရေး ပြုလုပ် ရာတွင် EIA လိုအပ်ပါသည်။ စံ-ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေစာချုပ် (Model PSC) အပိုဒ် (၁၇.၂-၁၁) တွင် EIA နှင့် SIA များ အား လုပ်ဆောင်ရမည့် အဆင့်တစ်ဆင့်အဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် EIA လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား

လူမျိုးများ/ လူမျိုးစုလူနည်းစုများနှင့်ပတ်သက်၍ အသေးစိတ်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန်၊ သို့မဟုတ် သဘောတူညီချက်ရရှိရန် တောင်းဆိုထားခြင်းမရှိပါ။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံတွင်းသတ်မှတ်ထားသည့် အသေးစိတ်လုပ်ငန်းစဉ်များ မရှိချိန်တွင် နိုင်ငံတကာမှ အလေ့အထကောင်းများအား အသုံးပြုရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှု များပြုလုပ်နိုင်ရန် စံနှုန်းများအသုံးပြုခြင်း၊ လွတ်လပ်ပြီး ကြိုတင်အသိပေး၍ သဘောတူညီမှုရယူခြင်း (FPIC) ကို သတ်မှတ်အခြေအနေများ၌ အသုံးပြုခြင်းများအတွက် တံခါးဖွင့်ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဒေသတွင်း အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - ဘိုးဘွားစဉ်ဆက် ပိုင်ဆိုင်/နေထိုင်အသုံးပြုခဲ့သော မြေယာများနှင့် သယံဇာတပစ္စည်း များအားပိုင်ဆိုင်နိုင်ခွင့်၊ အသုံးပြုနိုင်ခွင့်၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် လုပ်ဆောင်နိုင်ခွင့်နှင့် ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်နိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- လက်ရှိတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းများမှ အကျိုးအမြတ်များအား ရပ်ရွာဒေသများနှင့် အကျိုးတူ မျှဝေခံစားနိုင်ရန် သဘောတူညီချက် မရှိသေးပါ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား ဝယ်ယူသုံးစွဲရာ တွင် မျက်နှာလိုက် ရွေးချယ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ စံ-ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ် (Standard PSC) တွင် အချက်အနည်း ငယ်သာ (အချို့သော အခြေအနေပေါ်မူတည်၍) ပါရှိပြီး "စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန် (CSR) များအား ကန့်ထိရိုက်ဆောင်ရွက်သည့် နေရာများတွင် မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်"ဟူသည့်အချက်ကို စာချုပ်တွင် လိုအပ်ချက်အနေဖြင့် ထည့်သွင်းဖော်ပြရန် လိုအပ်ပါသည်။ မည်သည့် PSC အပိုဒ်တွင်မျှ ရပ်ရွာဒေသခံများနှင့် သေသေချာချာ နက်နက်နနံ ဧစစစဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ရန်၊ သို့မဟုတ် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေမှုများလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ် သည်ဟု ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။
- တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် စီမံကိန်းများတွင် ဒေသရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေး သဘောတူညီချက် (Community Development Agreement - CDA) နှင့် တစ်နည်းတစ်ဖုံ ပတ်သက်နေသော နိုင်ငံတကာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများ ပိုမိုများပြားလာပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ အစိုးရများမှ လုပ်ငန်းများအား ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းအတွင်းသို့ တရားဝင် ဝင်ရောက်ရန်အတွက် တွန်းအားပေးပြီး၊ နိုင်ငံအလိုက် သီးခြားချမှတ်ထားသော တာဝန်များကိုလိုက်နာရန် တွန်းအား ပေးခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့မဟုတ်ပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေယာများအတွင်းသို့ ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းညှိနှိုင်းနေသော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများအား ဓလေ့ထုံးစံအရ မြေယာရယူခြင်းနှင့် မြေယာ အသုံးပြုခြင်းအား ဧစစစညှိနှိုင်းဆွေးနွေးနိုင်ရန် တရားဝင်ဖြစ်ပြီး တိကျသည့်စနစ်တစ်ခု ချမှတ်ထားခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူနှင့် ဒေသခံများပါဝင်သော သိသာထင်ရှားသည့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုနောက်တွင်၊ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ပြီး သဘောတူညီမှု တစ်ခုအဖြစ် ဖြစ်စေ၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက် နိုင်မည့် ဒေသခံပြည်သူလူထု၏ သဘောတူကြည်ဖြူမှု social license to operate ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန် ဖြစ်စေ ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေး သဘောတူညီချက် (CDA) အား အဆိုပြုတင်ပြနိုင်ပါသည်။